

## **ВПЛИВ РЕКРЕАЦІЙНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ**

**Конащук Вадим Леонтійович**

*кандидат економічних наук,*

*доцент кафедри менеджменту та фінансів,*

*Навчально-науковий інститут*

*«Український державний хіміко-технологічний університет»*

*Українського державного університету науки і технологій*

Розвиток індустрії гостинності в Україні в минулому десятилітті мав достатньо високу динаміку зростання й неабиякі перспективи, в тому числі зумовлені наявністю значних рекреаційних ресурсів. Така ситуація мала відчутні позитивні соціально-економічні наслідки, адже готельно-ресторанна галузь відіграє важливу роль для розвитку національної економіки в цілому [1, с. 41]. Проте пандемія COVID-19 спричинила суттєве погіршення стану галузі зі зрозумілих причин. Зрештою, покращення епідеміологічної ситуації з одного боку, і певна адаптація бізнесу з другого боку, нівелювали негативний вплив пандемії. Але ще більш серйозний удар по галузі спричинило широкомасштабне вторгнення й розв'язана війна росії проти України [2, с. 25]. Одним з викликів для функціонування готельно-ресторанної бізнесу в умовах війни стала тимчасова втрата або тимчасова неможливість використання значної частини рекреаційних ресурсів країни.

Загалом наявність і рівень освоєння рекреаційних ресурсів безсумнівно є важливими чинниками розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Більш того, їх роль постійно зростає, оскільки в сучасних умовах різкого збільшення темпу життя через прискорення цифровізації, урбанізації та інших процесів, характерних для розвитку сучасної цивілізації, потреби психофізіологічного відновлення й повноцінного відпочинку населення теж постійно зростають [3]. Що й казати про населення України, яке перебуває в перманентному стресі від 24 лютого 2022 року, коли частина його змушена боронити країну від російських загарбників, ще частина перебуває в окупації чи в прифронтових зонах, а інша частина живе в умовах постійної небезпеки через бомбардування та ракетні обстріли російськими окупантами всієї вільної території України. Мільйони людей стали вимушеними переселенцями, втратили свої домівки, роботу, здоров'я. Очевидно, що потреби в рекреаційних послугах, зважаючи на це, зростають експоненціально, але це зростання наразі не перетворюється (або недостатньо перетворюється) на рекреаційний попит, оскільки загалом населення країни внаслідок війни

збідніло, значна кількість людей втратили джерела доходів, а ще більша кількість не мають змоги відпочити через зайнятість на фронті чи підприємствах критичної інфраструктури.

У той же час значна частина рекреаційних ресурсів в Україні внаслідок нав'язаної російською агресією війни є тимчасово втраченими чи недоступними для використання. Найбільш відчутною тимчасовою втратою є втрата Азовського та Чорноморського узбережжя для використання в рекреаційних цілях. Після окупації Криму росією в 2014 році, коли рекреаційні ресурси кримського півострова стали недоступними для використання українським готельно-ресторанним і туристичним бізнесом, найбільш популярний і поширений в Україні пляжний туризм переорієнтувався на материкове Азовське і Чорноморське узбережжя – в основному прибережні курортні зони Запорізької, Херсонської, Миколаївської і Одеської областей (використання прибережної зони Донецької області в районі Маріуполя було обмеженим через близькість лінії розмежування з захопленими російськими окупантами окремими районами Донецької області). Станом на кінець 2024 року Азовське узбережжя повністю знаходиться в зоні окупації, а Чорноморське значною мірою недоступне для рекреаційного використання з безпекових міркувань. Крім того, російські окупанти знищили Каховське водосховище, яке теж доволі активно використовувалося в якості рекреаційного ресурсу, особливо на місцевому рівні. Таким чином, масовий пляжний туризм фактично призупинився, натомість центр туристичної активності перемістився в багатий рекреаційними ресурсами Карпатський регіон, що спричинило певний імпульс розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Івано-Франківській, Чернівецькій Закарпатській і Львівській областях.

При цьому слід зазначити, що в ближчій і навіть у середньостроковій перспективі доступ до рекреаційних ресурсів Чорноморського і Азовського узбережжя буде, як мінімум, обмеженим. Адже після деокупації територій Херсонської, Запорізької і Донецької областей і припинення бойових дій у Чорному морі значний період часу знадобиться для реабілітації територій і акваторії (розмінування, очищення, ліквідації наслідків бойових дій тощо). Це, певною мірою, стосується й кримського узбережжя обох морів.

Отже, після закінчення війни рекреаційні ресурси деокупованих територій будуть повертатися в господарський обіг поступово. В той же час слід очікувати різкого зростання рекреаційного попиту завдяки поверненню населення до мирного життя і зростанню його доходів. Тобто, матимемо стійку тенденцію наближення реального рекреаційного попиту до рівня потенційного, що спричинить дефіцит рекреаційних ресурсів, який, у свою чергу, може стати гальмуючим фактором для розвитку готельно-ресторанного бізнесу. Для запобігання такої ситуації

слід задалегідь проводити політику активізації освоєння й використання місцевих рекреаційних ресурсів (рекреаційну політику), як з боку органів державної виконавчої влади (переважно районних державних адміністрацій), так і значно більшою мірою з боку органів місцевого самоврядування. Конкретний інструментарій такої політики може варіюватися в залежності від особливостей соціально-економічного розвитку й наявності та рівня освоєння рекреаційних ресурсів відповідних регіонів чи територіальних громад. Але принципи проведення такої (умовно) місцевої рекреаційної політики мають бути спільними для всіх регіонів і громад, зокрема:

1) максимальне полегшення для суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу доступу до місцевої інфраструктури в процесі освоєння рекреаційних ресурсів;

2) забезпечення екологічно нейтральної (або близької до цього) функціональності суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу в процесі використання рекреаційних ресурсів;

3) дотримання принципу інклюзивності в процесі експлуатації рекреаційних ресурсів суб'єктами готельно-ресторанного бізнесу.

Таким чином, наведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки.

1. Наявність та можливості використання рекреаційних ресурсів суттєво впливають на розвиток готельно-ресторанного бізнесу як на національному, так і на місцевому рівнях.

2. Рекреаційні потреби через об'єктивні обставини мають тенденцію до зростання в усьому світі, й в Україні в тому числі.

3. Значна частина рекреаційних ресурсів в Україні внаслідок нав'язаної російською агресією війни є тимчасово втраченими чи недоступними для використання, і навіть після де окупації всіх українських територій доступ до них відбудуватиметься поступово, впродовж досить значного періоду часу. Це може спричинити дефіцит рекреаційних ресурсів у повоєнний період, який, у свою чергу, може стати гальмуючим фактором для розвитку готельно-ресторанного бізнесу.

4. Для запобігання такій ситуації слід проводити політику активізації освоєння й використання місцевих рекреаційних ресурсів (місцева рекреаційна політика).

5. Спільними принципами місцевої рекреаційної політики для всіх регіонів і громад мають бути полегшення для суб'єктів готельно-ресторанного бізнесу доступу до місцевої інфраструктури, екологічно нейтральне їх функціонування та дотримання ними принципу інклюзивності в процесі використання рекреаційних ресурсів.

### Список використаних джерел:

1. Романів П.В. Контексти структурно-просторового розвитку туристично-рекреаційної сфери. *Інновації та технології в сфері послуг і харчування*. 2024. № 2 (12). С. 41–47. DOI: [https://doi.org/10.32782/2708-4949.2\(12\).2024.6](https://doi.org/10.32782/2708-4949.2(12).2024.6)
2. Прочан А.О. Соціально-економічний вплив лікувально-реабілітаційного туризму на регіональний розвиток в умовах війни. *Індустрія туризму і гостинності в Центральній та Східній Європі*. 2024. № 10 С. 24–30. DOI: <https://doi.org/10.32782/tourismhosprsee-10-4>
3. Лявинець Г.М. Антикризовий менеджмент у готельно-ресторанному бізнесі. *Економіка та суспільство*. 2024. Випуск № 66. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-129>